

Poročilo o delu Slovenskega gledališkega muzeja v letu 1966 in 1967

»Delo naše ustanove je bilo v preteklem letu še vedno utesnjeno: trije stalni in dva honorarna uslužbenca, tri sobe, komaj primerne za upravo in kabinete brez slehernih možnosti za prirejanje razstav in drugih javnih nastopov. Razmeroma ugodna perspektiva za preselitev v južni trakt bivšega uršulinskega samostana (načrte za te nove prostore smo objavili že v 1. številki Dokumentov) se je odmaknila za nedoločen čas, ko so zastala gradbena dela na Trgu revolucije, s katerim je naša lokacija organsko povezana. Vodstvo ustanove si sicer prizadeva...«

Tako smo začeli svoje poročilo o delu v letu 1965, v Dokumentih št. 6/7, na strani 129. Ponatisnili smo ta začetek iz preprostega razloga, ker je v začetku leta 1968, nekaj mesecev po slovesnostih ob stoletnici Dramatičnega društva, še vedno živ, to se pravi: stanje je še vedno nespremenjeno.

Glede *prostorov*: imeli smo v tem času nekaj novih obljub, ki so se zdele že skorajda realne. Ena od teh — preselitev v Wolfovo ulico št. 1 — je obetala dolgoročno rešitev našega problema in ureditev sicer majhne, vendar tako izbrane stalne zbirke, da bi jo lahko brez zadrege pokazali slehernemu obiskovalcu. Druga, preselitev v Gradišče 7, bi bila bolj začasna, vendar bi omogočila vsaj primernejše interno delo in prirejanje občasnih razstav, predavanj itd. Obe možnosti sta bili zavrženi z utemeljitvijo, da je treba poiskati »ustreznejšo rešitev«. Ker so vse naše sobe založene do vrha, iščemo za zdaj tako rešitev v hiši sami — pogajamo se z upravo SNG, da bi nam odstopila eno od malo uporabljenih sob, npr. prostorno sejno sobo, ki je v rabi le nekaj ur na mesec.

Tudi podatek o *nameščencih* — 3 + 2 — je še vedno veljaven. Ni pa grozljiva samo številka, temveč še bolj dejstvo, da je ustanova brez stalnega kustosa. Tudi rešitve tega vprašanja ne ovirajo le finančna sredstva, temveč tudi to, da nikjer v naših prostorih ni tistih štirih kvadratnih metrov neizrabljene površine, kjer bi mogel ta kustos sedeti.

Oboje je celo za naše razmere prav izjemen primer: smo *edini slovenski muzej* brez razstavnih prostorov in edini brez pravega kustosa (te posle opravljajo ravnatelj, administratorka in honorarni sodelavci, pravilno je zasedeno le mesto knjižničarke), zato, pa so tudi naše zbirke — razen knjižnice — le priročno urejene.

V letu 1966 in 1967 se je kljub vsem takim nevzdržnim razmeram nadaljevalo delo, opisano že v prejšnjih poročilih: urejanje in kompletiranje knjižnice, rokopisnega oddelka z arhivom in korespondencami, zbirke letakov in ikonoteke, fonoteke in filmoteke (predvsem snemanje živih predstav na magnetofonski in odlomkov na filmski trak), urejanje dokumentacije (časopisnih izrezkov vseh kritik in člankov o gledališču), urejanje kartoteke predstav, izdajanje publikacij in prirejanje razstav, seveda na tujih tleh.

Predvsem pa: vse leto 1967, pa tudi že velik del leta 1966, smo živeli in delali v znamenju *priprav za počastitev stoletnice ustanovitve Dramatičnega društva*, temelja Slovenskega narodnega gledališča. Določeno je bilo, naj priredi naša ustanova ob tej priložnosti večjo jubilejno razstavo, vzporedno s tem pa naj pripravi za tisk vrsto publikacij: popis vsega repertoarja slovenskih gledališč v zadnjih sto letih, poseben zvezek Dokumentov s prispevki najpomembnejših strokovnjakov, razstavni katalog in serijo jubilejnih razglednic.

S pripravami za razstavo, ki naj bi bila v oktobru 1967, smo začeli že v jeseni 1966 pod vodstvom prof. Mirka Mahničja in ing. arh. Viktorja Molke. Na željo Sterijinega pozorja smo iz delno že zbranega in še ne do kraja urejenega gradiva pripravili manjšo razstavo že v spomladanskih mesecih in ta je bila odprta v Novem Sadu 4. maja, ob začetku XII. Sterijinih iger, z naslovom Počeci slovenačkog pozorišta (v sodelovanju s Sterijinim pozorjem in z Vojvodanskim muzejem). Na povabilo Muzeja pozorišne umetnosti Srbije v Beogradu je bila po končanem Sterijinem pozorju prenesena razstava še v državno prestolnico, kjer je bila otvoritev 16. maja. V Novem Sadu je odprl razstavo pisatelj Beno Zupančič, v Beogradu pa Dušan Moravec.

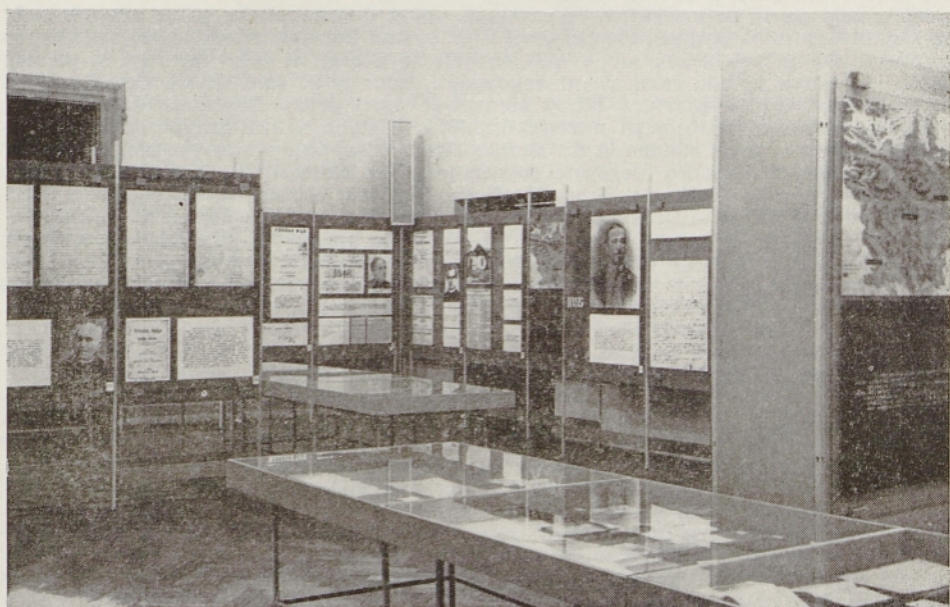
Ljubljanska razstava je bila zamišljena in tudi izvedena kajpada veliko širokoteznejše, tako da je res prikazala razvoj v tem smislu, kakor ga razodeva že ime: *Temelji slovenskega gledališča*. Ni šlo torej za pregled naše gledališke dejavnosti od ustanovitve Dramatičnega društva pa do naših dni; razstava je segla nazaj, prav k prvim virom, sklenila pa se je z letom 1914. Prostora sta dala ljubezljivo na voljo Narodni muzej v Ljubljani in Prirodoslovni muzej, prvi dve, drugi eno dvorano, kot razstavni prostor pa je služil tudi hodnik ob dvoranah. Prva dvorana, v katero je dohod naravnost s stopnišča, je pričala o najstarejših obdobjih, hkrati pa je bila urejena kot prostor za prireditve ob otvoritvi, za predavanja, predvajanje filmov in diapozitivov, za gostovanje ansamblov itd. V tej uvodni dvorani sta bili razstavljeni dve veliki temperi, Škofjeloški pasijon in Raj, ki ga je naslikal profesor Boris Kobe posebej za to priložnost, in pa originalna zavesa, napravljena ob otvoritvi novega Deželnega gledališča 1892. leta. Na 84 panojih je prikazala razstava več kakor 300 fotokopij dokumentov, letakov, portretov, prizorov itd., v vitrinah so bili shranjeni originali, tudi znameniti Škofjeloški pasijon, na hodnikih pa umetniške slike, spominski predmeti itd.

Razstava je bila odprta v Ljubljani od 6. do 30. oktobra 1967. Same svečane otvoritve, ki je bila 5. oktobra ob 18. uri, se je udeležilo poleg številnih slovenskih kulturnih in javnih delavcev tudi lepo število gostov iz vse Jugoslavije, zlasti predstavniki naših najpomembnejših gledaliških hiš, od tujih gostov pa so bili vabljeni predvsem Čehi, s katerimi smo imeli v preteklosti največ vezi; prišel je tudi ravnatelj Narodnega divadla v Pragi dr. Josef Urban in predstojnik Kabineta za študij češkega gledališča pri Akademiji znanosti dr. František Černý. Vseh, ki so želeli prisostvovati tej svečanosti, pa je bilo več kakor tristo, tako da so bile vse sobe in hodniki zatrpani, mnogi pa so se vračali, ko niso mogli več v dvorano; tako so se zdele besede iz leta 1848, ki so bile prebrane pri uvodni prireditvi kot dokument preteklosti, kakor napisane za ta naš večer: »...o poli sedmih že skorej ni bilo več moč v gledišče priti... vročina je bila taka, de ni dopovedati, kdor je ni sam skusil. Čez 200 ljudi se je mogoče verniti, ker niso bili v stanu več notri priti.« Svečanost je začel kot gostitelj ravnatelj Narodnega muzeja dr. Jože Kastelic s kratkim pozdravnim nagovorom, potem pa je akademik dr. Bratko Kreft orisal ustanovitev, razvoj in pomen Dramatičnega društva. Po njegovem govoru je sedem starejših slovenskih igralcev — Lojze Drenovec, Pavle Kovič, Elvira Kraljeva, Vladimir Skrbinšek, Stane Sever, Rado Nakrst in Maks Furijan — prebralo izvirna pričevanja o preteklosti slovenskih gledališč v Ljubljani, Trstu in Mariboru s skupnim naslovom Mejniki slovenskega gledališča, vezno besedilo pa je bral Saša Miklavc. To našo uvodno prireditev je še isti večer ob 20. uri izvajal ljubljanski Radio, besedilo pa je natisnila novosadska revija Scena. Po tej prireditvi in ogledu razstave je skupina mladih slovenskih igralcev pod vodstvom režiserja Hinka Košaka uprizorila Klicperovo veseligrro Na mostu, s katero je Dramatično društvo pred sto leti prvič stopilo pred javnost. (20. oktobra so igro ponovili). Pri otvoritvi so sodelovali tudi člani orkestra in zbora ljubljanske Opere.

Razstava je bila odprta vsak dan od 10. do 18. ure in obiskalo jo je nad 7500 ljudi, največ mladine. Večkrat je bilo na razstavi strokovno vodstvo, zlasti v zadnjem tednu pa tudi vrsta gostovanj vseh slovenskih poklicnih gledališč. Najprej so obiskali razstavo Celjani z večerom Cankarjeve satire s skupnim naslovom Lepa naša domovina; pred predstavo sta govorila nestor celjskih gledaliških delavcev mr. ph. Fedor Gradišnik in dramaturg Slovenskega ljudskega gledališča v Celju Janez Žmavc (23. oktobra). Naslednjega dne, v torek 24. oktobra, je nastopila skupina solistov mariborske Opere (Plahuta, Kovač, Thumova in Zrimškova) z ravnateljem in dirigentom Opere VI. Koblerjem in režiserjem E. Frelihom. Na programu so bili poleg samo-

Nekaj pogledov na razstavo v ljubljanskem Narodnem muzeju

Nekaj pogledov na razstavo v ljubljanskem Narodnem muzeju

spevov tudi odlomki iz Foersterjevega Gorenjskega slavčka in Kozinovega Ekvinokcija. V sredo 25. oktobra je bilo na sporedu predavanje prof. Bruna Hartmana o ustanovitvi Dramatičnega društva v Mariboru. Zadnji so bili na vrsti Tržačani (v soboto 28. oktobra) in prav ti so privabili še veliko več publike kakor vsi prejšnji gostje; uprizorili so staro tržaško burko Jake Štoke Anarhist. Igro je pripravil režiser Jože Babič s sodelovanjem vsega moškega ansambla, medtem ko so napovedani pe.sku nastopi naših tržaških igralc žal odpadli.

Ko je bilo treba razstavo v Ljubljani zapreti (žal še preden je ponehal obisk, ker so bili prostori rezervirani za dunajske goste), smo jo preselili v Maribor in tam odprli 13. novembra, v okviru Mariborske kulturne revije. Razstava je bila v nedavno preurejenih prostorih starega Rotovža, v prijetnem in zelo primernem okolju. Posebej je bila lepa in intimna sama otvoritev v baročni dvorani, povezana z otvoritvijo Kulturne revije in zato tudi izredno dobro obiskana. Uvodni nagovor je imel predsednik revije in dramaturg mariborske Drame prof. Ignac Kamenik, nakar je govoril, tako kakor prej v Ljubljani in pozneje v Celju in Trstu dr. Bratko Kreft; ta je pripravil za vsako mesto poseben govor, v katerem je orisal pomen in posebnosti začetkov gledališkega dela v kraju, kjer smo razstavo odpirali. Po govorih je bil še komorni glasbeni program, nakar so si gostje ogledali razstavo. Odprta je bila, tako kakor v Ljubljani, dva tedna (do vključno 26. novembra), vendar je treba resnici na ljubo zapisati neprijetno ugotovitev, da je obiskalo razstavo po izredno lepi otvoritvi kaj malo ljudi (po neuradnih podatkih vsega skupaj okrog 500, nekatere dni menda obiskovalcev sploh ni bilo).

Medtem ko je bila razstava v Ljubljani in v Mariboru v muzejskih oz. ga'erijskih prostorih, pa je bila v Celju in v Trstu v sami gledališki hiši. V Celju smo jo odprli v Slovenskem ljudskem gledališču 2. decembra in so jo do 15. decembra obiskovali v veliki meri vsi, ki so prihajali h gledališkim predstavam. Pred govorom dr. Krefta je razstavo pozdravil nekdanji upravnik celjskega gledališča mr. ph. Fedor Gradišnik. Med obiskovalci, ki so prišli samo na razstavo, so našli v Celju več kakor tisoč dijakov.

V zelo lepem okolju, v spodnjem in zgornjem foyerju prostornega novega Kulturnega doma, je bila razstava odprta v Trstu 20. decembra in bila je na voljo obiskovalcem skoraj cele štiri tedne, torej dlje kakor v Ljubljani in ostalih mestih. Obisk pri sami otvoritvi — govorila sta upravnik Slovenskega gledališča prof. Rado Rauber in akademik dr. Bratko Kreft — je bil sicer skromnejši kakor smo pričakovali, pač pa so si jo v naslednjih dneh ogledale mnoge dijaške skupine in tudi posamezniki, največjega obiska pa je bila deležna pri rednih predstavah tržaškega gledališča, še posebej pa ob večdnevem gostovanju ljubljanske Drame in ob novi premieri tržaškega ansambla, Wildovi igri Bunbury. Če štejemo obiskovalce predstav, ki so si skoraj vsi ogledali tudi razstavo, lahko računamo, da se je seznanilo z njo več kakor 3000 ljudi iz Trsta in okolice.

Sredi januarja 1968 smo razstavo v Trstu demontirali in prepeljali v Ljubljano. Žal se nam ni izpolnila želja, da bi jo postavili kot temelj stalni zbirki, kar v bistvu je, v novih razstavnih prostorih; morali smo jo vskladiščiti in ker tudi skladišč nimamo, nam jih je dalo ljubezno na razpologo vodstvo Drame SNG v Ljubljani.

Vzporedno s to razstavo smo pripravljali *natis jubilejnih publikacij*. Te priprave, zlasti za knjigo *Repertoar slovenskih gledališč*, so se začele že veliko prej. Kartoteke za veliko delo, ki obsega 760 strani in daje popis več kakor 5000 predstav vseh slovenskih poklicnih gledališč v zadnjih sto letih, smo začeli pripravljati že v letu 1964, neposredno po zaključeni razstavi Shakespeare pri Slovencih, v letu 1966 smo zbrano gradivo redigirali, vskladili in pripravili za tisk, leto 1967 pa je bilo rezervirano za izredno zapletene korekture, saj je bilo treba opraviti kar štiri in za sestavljanje registrov. Delo je opravil uredniški odbor, ki so ga sestavljali stalni in občasni sodelavci naše ustanove: Nevenka Gostiševa, Zora Koprivnikova, Janez Logar, Mirko Mahnič, Dušan Moravec (glavni urednik), Smiljan Samec in Dušan Škedl. Knjiga je kljub vsej zapletenosti tiska izšla natančno ob stoletnici in smo jo mogli podariti gostom in sodelavcem že na dan same proslave, pa tudi v redni prodaji je bila že ta dan.

Hkrati je bil dotiskan *deseti zvezek naših Dokumentov*, ki predstavlja nekaj jubilejni zbornik oziroma je bil natisnjen namesto prvotno določenega širšega zbornika, ki naj bi ga izdal Pripravljalni odbor za proslavo stoletnice. V tem zvezku, pravzaprav v tej knjigi, so objavljeni na 428 straneh prispevki uglednih znanstve-

Pogled na del razstave v mariborskem Rotovžu

Z razstave v Celju (posnetek je z ozkega dokumentarnega filma, ki ga je posnel Peter Božič)

nikov in gledaliških strokovnjakov, med katerimi so tudi akademiki Anton Slodnjak, France Koblar, Bratko Kreft, Dragotin Cvetko in še vrsta drugih naših sodelavcev ne le iz Ljubljane, temveč tudi iz Zagreba, Beograda, Trsta, Maribora in Celja. Poleg Repertoarja in Dokumentov smo natisnili še serijo šestih spominskih *razglednic* z motivi iz starega domačega teatra in pa reprezentativen *razstavni katalog* Temelji slovenskega gledališča, ki daje na 48 straneh, natisnjen na umetniškem papirju in opremljen z reprodukcijami najznačilnejših eksponatov z razstave, pregled razvoja domačega gledališča istih obdobij, ki so bila prikazana na razstavi. Vse te publikacije so bile natisnjene do 5. oktobra 1967 in so hkrati z razstavo pomenile podrobno osvetlitev in lepo počastitev stoletnice ustanovitve Dramatičnega društva ali, kakor lahko tudi rečemo, začetkov poklicnega gledališkega dela na Slovenskem.

V našem *delovnem načrtu za leto 1968* je bilo predvsem sistematično urejanje zbirke, knjižnice in arhiva, saj je vse to redno delo spriču obsežnih, dolgotrajnih in zamudnih priprav za stoletnico precej zastalo. Vendar nas že prehitevajo nove dolžnosti. Poleg dela, ki ga je terjal pričujoči novi zvezek Dokumentov, smo že začeli s pripravami za razstavo *Cankar na jugoslovanskih odrih*, s katero želi letošnje Sterijino pozorje v mesecu maju počastiti bližnjo 50-letnico pisateljeve smrti. Razstavo bomo verjetno, kolikor bodo na razpolago sredstva, v decembru odprli tudi v Ljubljani, bržkone v nekoliko dopoljnjeni podobi. Za to priložnost naj bi izšel tudi *drugi letošnji zvezek Dokumentov* (dvanajsti), ki naj bi bil v celoti ali vsaj predvsem namenjen počastitvi Ivana Cankarja. V njem naj bi bilo zbrano gradivo o dosedanjih uprizoritvah doma in zunaj ožje domovine, saj nam daje prav letošnja razstava priložnost, da vse to gradivo, raztreseno in neevidentirano, zberemo in uredimo in ga damo na voljo bodočim raziskovalcem.

Tako vsekakor kaže, da bo spriču novih nalog, hkrati pa spriču tesnih prostorov in miniaturnega kolektiva tudi v letu 1968 teklo naše delo v kaj malo ugodnih razmerah in da bodo morale naše *nove zamisli*, s kakršnimi bi želeli prispevati nove osvetlitve našim še tako skromnim gledališkim raziskavam (pregled naših gostovanj v tujini in tujih obiskov pri nas, biografska kartoteka opernih ustvarjalcev, stvarno in imensko kazalo za petdeset letnikov Gledališkega lista itd.) počakati ugodnejših pogojev.

V Ljubljani, 20. februarja 1968.

Slovenski gledališki muzej

Le rapport sur le travail du Musée théâtral slovène dans les années 1966 et 1967

Au début, le rapport cite des faits qui depuis toujours gênent le travail du musée — les locaux trop étroits, sans salles d'exposition et pas assez de collaborateurs spécialisés permanents. Ensuite il décrit le travail régulier dans les domaines suivants: bibliothèque, manuscrits, archives, collection des affiches, collection iconographique, phonothèque et filmothèque, documentation des critiques et des articles, publications, expositions. Il insiste spécialement sur le travail accompli par le musée à l'occasion du centenaire de la Société dramatique, précurseur du théâtre slovène professionnel. Il a organisé d'abord à Novi Sad, au cours du festival de Sterijino pozorje, l'exposition commémorative qui fut ensuite transférée à Belgrade (mai 1967), et en octobre la grande exposition Les bases du théâtre slovène dans les salles du Musée national de Ljubljana. Cette exposition a été plus tard ouverte encore à Maribor, Celje et Trieste. A l'occasion du jubilé le musée publia un ouvrage important «Le répertoire des théâtres slovènes» (760 pages, 5000 titres cités), un numéro spécial de la revue Les Documents (424 pages) avec la participation des spécialistes les plus éminents, le catalogue de l'exposition et une série de cartes postales.

Le plan de travail pour l'année 1968 prévoit à côté des activités régulières d'abord l'exposition Cankar sur les scènes yougoslaves; elle sera ouverte au mois de mai, d'abord au festival de Sterijino pozorje. Le musée la prépare pour fêter le cinquantenaire de la mort de l'écrivain. Au même jubilé sera consacré aussi le deuxième numéro de cette année des Documents qui paraîtra en décembre.

Slovenski dijaki si ogledujejo razstavo v Trstu

